

5. Сісецький А.П. Інтегративний образ у структуруванні внутрішнього про-стору творчої особистості. Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. НАОМА. Київ. 2006. С. 79–82.

6. Costa P., McCrae R. Neuroticism, somatic complaints and disease: is the bark worse than the bite? *Journal of Personality* 55. 1987. 299–316.

7. Riedel M. Freiheit und Verantwortung. Zwei Grundbegriffe der kommunikativen Ethik // Prinzip der Freiheit: (Eine Auseinandersetzung um Chancen und Grenzen transzendentalphilosophischen Dankens). – Freiburg; Munchen: Karl Alber, 1979.– S. 201–222; 225–228.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-86>

ГЛОБАЛЬНА ТУРБУЛЕНТНІСТЬ ТА АДАПТАЦІЯ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Соловійова І. І.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціальні та гуманітарні дисципліни
Одеський національний морський університет
м. Одеса, Україна*

Сучасна вища освіта сьогодні переживає не просто етап змін, а стан, який цілком обґрунтовано можна визначити як *глобальну турбулентність*. За роки своєї роботи у вищій школі я неодноразово спостерігала різні трансформації освітнього процесу, однак саме нинішній період відрізняється особливою динамікою та непередбачуваністю.

Якщо раніше зміни в освіті відбувалися поступово, то сьогодні вони мають майже стрибкоподібний характер. Це проявляється і в змісті освіти, і в способах комунікації зі студентами, і навіть у самому сприйнятті знання як такого [1, с. 54]. У цьому сенсі поняття *турбулентності* досить точно відображає ситуацію – *нестабільність, швидкість змін і необхідність постійної адаптації* [2, р 153].

У власній практиці я дедалі частіше стикаюся з тим, що традиційні методи навчання, які ще кілька років тому давали стабільний результат, сьогодні вже не працюють так ефективно. Студенти інакше сприймають інформацію, швидше втрачають увагу, але водночас демонструють значно вищу швидкість обробки інформації, особливо в цифровому середовищі. Це значною мірою пов'язано з *феноменом* так званого «*кліпового мислення*», яке формується під впливом цифрового середовища та швидкого споживання інформації. Студенти звикають до коротких, яскравих

інформаційних фрагментів, що ускладнює тривале зосередження на складних теоретичних матеріалах. Водночас таке мислення сприяє швидкому переключенню між завданнями та ефективному пошуку необхідної інформації. У цих умовах завдання викладача полягає у поєднанні глибини академічного змісту з динамічними формами подачі матеріалу. Саме тому питання впровадження нових інструментів, зокрема *штучного інтелекту*, постає не як теоретичне, а як суто *практичне*.

Безумовно, освітяни занепокоєні, що поява штучного інтелекту вплине на академічну доброчесність і якість навчання студентів. Це новий інструмент, який має багато переваг і відкриває нові можливості, проте, це також і технологія, якою можна зловживати. Технологія штучного інтелекту не керується поняттями моралі чи доброчесності, а відтак, всю відповідальність покладено на користувача. Поняття академічна доброчесність, по суті, передбачає сукупність людських якостей, якими має керуватися учасник навчального процесу для забезпечення довіри до результатів його навчальних чи наукових досягнень. Відтак, для студента, що володіє спеціальними навичками взаємодії з чат-ботом, досить легко згенерувати відповідь на поставлене перед ним завдання та видати її за власну. Це, певним чином, знецінює та руйнує існуючу систему оцінювання та постає *новим викликом для освітян* [3, с. 28].

Штучний інтелект у сучасній освіті відкриває можливості, які ще нещодавно здавалися доволі абстрактними. Передусім це стосується *персоналізації навчання*. Якщо раніше викладач орієнтувався на «середнього студента», то сьогодні з'являється можливість враховувати індивідуальні особливості кожного. І тут я хочу підкреслити: навіть елементарне використання адаптивних завдань уже дає відчутний ефект. У цьому контексті особливого значення набуває студентоцентроване навчання, яке передбачає *зміщення акценту з викладання на процес навчання студента*. Воно орієнтоване на розвиток автономності, відповідальності та активної позиції здобувача освіти. Використання штучного інтелекту дозволяє більш ефективно реалізовувати цей підхід, адаптуючи зміст і темп навчання до потреб конкретного студента. Таким чином, поєднання технологій штучного інтелекту зі *студентоцентрованою парадигмою* сприяє підвищенню якості освітнього процесу. Наприклад, студенти, які раніше не встигали за темпом курсу, починають демонструвати значно кращі результати [4, с. 260].

Штучний інтелект стає ключовим інструментом у розвитку та вдосконаленні дистанційного навчання. Автоматизація процесів оцінювання, інтерактивні віртуальні помічники та аналітика успішності дозволяють значно зменшити навантаження на викладачів, залишаючи більше часу для індивідуальної роботи зі здобувачами. Попри виклики, пов'язані з інтеграцією технологій штучного інтелекту, їх потенціал у поліпшенні якості та доступності освіти є беззаперечним. Зростання

інтересу до дистанційного навчання і подальше впровадження інноваційних рішень створюють перспективи для формування нових освітніх моделей, які здатні відповідати вимогам сучасного світу. Штучний інтелект стає не просто інструментом, а *стратегічним партнером у забезпеченні ефективного навчального процесу на відстані* [5, с. 33].

Разом із тим не можна ігнорувати ті ризики, які супроводжують впровадження штучного інтелекту. Найперше – це питання *академічної доброчесності*. Сьогодні студент має доступ до інструментів, які можуть генерувати тексти, і це, безумовно, змінює сам підхід до оцінювання. Власне, я переконана, що тут важливо не лише посилювати контроль, а й змінювати сам формат завдань – робити їх більш аналітичними, творчими, такими, що складніше відтворити механічно. Не менш важливими є і *етичні аспекти*.

Отже, ми фактично перебуваємо на етапі, коли правила гри ще тільки формуються. І тут роль викладача – не просто користуватися інструментами, а й формувати у студентів культуру їх використання. Це питання *відповідальності, критичного мислення і професійної етики* [6, с. 46–49].

Якщо говорити про український контекст, то, з одного боку, є певні обмеження (ресурсні, організаційні), з іншого – є відкритість до інновацій. І часто саме гнучкість викладача стає ключовим фактором змін. Я переконана, що *технології самі по собі нічого не змінюють – змінює їхнє осмислене використання* [7, с. 201].

У цьому контексті особливо важливо зберегти баланс: *не замінити педагогіку технологіями, а підсилити її ними*. Тому що, попри всі інновації, саме викладач залишається тим, хто задає сенс навчального процесу. Штучний інтелект може допомогти, оптимізувати, підказати – але не замінити живу педагогічну взаємодію. Саме у взаємодії між викладачем і студентом народжується справжнє розуміння, яке виходить за межі формального засвоєння знань. Технології здатні структурувати інформацію, але вони не формують ціннісні орієнтири та світоглядні позиції. Педагогічний досвід, інтуїція та емпатія залишаються тими складовими, які не підлягають алгоритмізації. Водночас ефективне поєднання людського і технологічного потенціалу відкриває нові можливості для розвитку освіти. Саме тому майбутнє освіти полягає не у протиставленні, а у *гармонійному синтезі педагогіки та штучного інтелекту*.

Підсумовуючи, хочу зазначити, що глобальна *турбулентність* – це не лише виклик, але й можливість. І від того, як саме ми інтегруємо нові технології у навчальний процес, залежить не лише якість освіти, а й перспективи її розвитку в найближчі роки.

Література:

1. Голуб Т. П., Коваленко О. О., Жигжитова Л. М., Котковець А. Л. Штучний інтелект у педагогіці: вивчення іноземної мови у вищій освіті // *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. – 2024. – № 4. – С. 50–56.
2. Hrytsenchuk O. The use of artificial intelligence in education: trends and prospects in Ukraine and abroad // *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*. – 2024. – Vol. 2, № 10. – P. 152–161. – ISSN 2708-2156
3. Андрощук А., Малуга О. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції // *International Science Journal of Education & Linguistics*. – 2024. – Vol. 3, № 2. – С. 27–35. – DOI: 10.46299/j.isjel.20240302.04.
4. Tesliuk V. Трансформація освітнього процесу в умовах використання технологій штучного інтелекту // *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. – 2025. – № 42. – С. 257–267. – DOI: 10.30970/vpe.2025.42.13476
5. Pugach V. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності дистанційного навчання // *Педагогіка безпеки*. – 2024. – Т. 9, № 1. – С. 31–36. – DOI: 10.31649/2524-1079-2024-9-1-031-036
6. Собченко Т. Штучний інтелект в освітньому процесі: можливості та ризики // *Цифрова трансформація освіти та науки: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 14–15 берез. 2024 р.* / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін. – Харків, 2024. – С. 46–49.
7. Naumenko O. Використання штучного інтелекту у вищій освіті // *Штучний інтелект у науці та освіті (AISE 2024): зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., Київ, 1–2 берез. 2024 р.* / [упоряд.: А. Яцишин, В. Матусевич, В. Коваленко]. – Київ : УкрІНТЕІ, 2024. – С. 200–202. – ISBN 978-966-479-141-7.